

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. дпн Дора Левтерова – Гаджалова,

ПУ „Паисий Хилендарски“

на материалите, представени за участие в конкурс

за заемане на академичната длъжност **„професор“**

в Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

по област на висше образование 1. Педагогически науки

професионално направление 1.2. Педагогика

(Специална педагогика)

1. Процедура

В конкурса за „професор“, област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика), обявен в ДВ, бр. 57/26.06.2020 г. като единствен кандидат участва доц. д.п.н. Жана Атанасова Янкова от ПУ „Паисий Хилендарски“ с общо 50 научни труда, от които 3 монографии, 1 студия, 38 статии, 7 учебници и учебни помагала за студент и 1 помагало за ученици. От представените 50 публикации в съавторство са 14. За две от публикациите са представени служебни бележки, че са под печат, а останалите са публикувани. Разпределението на научните трудове по рубрики: език на публикуване и публикуване в страната и в чужбина, е както следва, 30 от статиите са публикувани в български научни издания и 8 на чужд език. Монографиите и статиите са с пълнотекстово съдържание и с удостоверение публикуване. Приемат се за рецензиране всички представени публикации.

2. Минимални изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“

Във връзка с минималните изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“ се установи следната фактология за кандидата:

Група от показатели	Минимален брой точки за професор	Реален брой точки на кандидата
Група показатели А	50 точки	50 точки
Група показатели Б	100 точки	100 точки
Група показатели В	100 точки	100 точки

Група показатели Г	200 точки	565 точки
Група показатели Д	100 точки	465 точки
Група показатели Е	100 точки	595,13 точки
Общо	550 точки	1875,13

Видно е че научната продукция на кандидата доц. д.п.н. Жана Атанасова надвишава значително минималните изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“.

3. Кратки биографични данни на кандидата

Доц. дпн Жана Атанасова Янкова завършва полувисшия институт за начални и прогимназиални учители в гр. Кърджали през 1979 г.. През 1985 г. получава преквалификация за учители на ученици с интелектуална недостатъчност от ЦИУУРК на СУ „Св. Климент Охридски“. През 1987 г. завършва специалност „биология и химия“ в ПУ „Паисий Хилендарски“. Притежава първи клас квалификация по биология от ЦИУУРК на СУ „Св. Климент Охридски“ и първа професионална квалификационна степен по специална педагогика от Тракийски университет, Стара Загора.

През 2004 г. получава ОНС „доктор“ по научна специалност 05.07.04. „Специална педагогика“ от ВАК. През 2007 г. получава научното звание „Доцент“ /ВАК/, а през 2016 г. научната степен „доктор на науките“ от Пловдивски университет.

Кандидатката е работила като учител /1979 – 1994/, като помощник – директор /1994 – 1996/, като хоноруван преподавател в Тракийски университет /2005 – 2007/. В периода 2007 – 2011 г. работи като доцент по специална педагогика в Департамента за информация и усъвършенстване на учителите към Тракийски Университет, Стара Загора. От 2011 г. е щатен доцент по специална педагогика в ПУ „Паисий Хилендарски“.

4. Обща характеристика на дейността на кандидата

Кандидатката представя удостоверение за трудов стаж, и за професионална заетост на основен трудов договор към Пловдивски университет. Учебно-педагогическата дейност на доц. Атанасова надвишава изискуемата за Пловдивски университет, видно от представената авторска справка за аудиторна и извънаудиторна заетост и списък с разработени учебни програми по съответните учебни дисциплини, които преподава. В същата авторска справка е представен

списък на публикуваните учебни материали: един самостоятелен учебник, два учебника за студенти в съавторство, четири учебни помагала в съавторство, едно електронно учебно помагало за ученици със специални образователни потребности и един електронен материал за студенти.

Във визираната авторска справка са отразени ръководените досега дипломанти – 30 в ОКС „Бакалавър“ и в ОКС „Магистър“, както и списък с теми на докторанти, на които е научен ръководител. Има трима успешно защитили докторанти, един отчислен с право на защита и двама докторанти, които са в процес на обучение.

Представена е Справка за научно-изследователската дейност, която отразява участие в проектна дейност, в национални и международни научни форуми, броя научни трудове за участие в конкурса, участието като рецензент на научни публикации, отзив от НПО за участие в дейността му и провеждане на лекции по Програма Еразъм в чужбина.

Според приложената справка за научно-изследователската дейност на доц. Атанасова е видно, че е взела участие в 14 научни или образователни проекта, като на 3 от тях е ръководител. Приложени са удостоверения за участия в проекти от Пловдивски университет и от Тракийски университет. Участва в 23 научни форума на национално и международно ниво. Рецензент е на 7 монографии и сборника. Отзивът от НПО е от НАРУ за активна дейност като обучител към организацията. Провеждането на лекции по програма Еразъм е в Полша през 2015 г., като е приложен сертификат.

Приложени са сертификати за участия в различни обучения и събития по проекти, като се отбелязват общо 6 за периода 2006 - 2018 г.

Видно, от приложените документи, доц. Ж. Атанасова има сериозна и отговорна преподавателска заетост, ангажираност с проектни и административни дейности по осигуряване и актуализиране на учебни програми и учебни планове.

5. Научна и научно-приложна дейност

Научната и научно-приложна дейност на доц. Атанасова, изведена в самооценка, би могла да се прецизира в няколко основни научни пространства в областта на приобщаващото образование:

- достъп до образование на децата и учениците със специални образователни потребности;

- използване на помощни средства и технологии в обучението на децата и учениците със специални образователни потребности;
- ресурсно подпомагане и подкрепата за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности;
- обучение на децата и учениците със специални образователни потребности;
- тематичната област на приобщаващото образование;

както професионалната подготовка на студентите от професионално направление „Педагогика“, продължаващата квалификация на педагогическите специалисти, обучението на студенти и ученици.

6. Научни приноси

Основните научно-изследователски интереси и научни постижения на доц. Жана Атанасова във визираните научни пространства могат да се изведат следните приносни модели:

- *достъп до образование на децата и учениците със специални образователни потребности.* Проблематиката е разработена задълбочено и с актуално звучене с предлагане на модели, които би подпомогнал общообразователния учител в осигуряване на основните компоненти на достъпа до образование в детските градини и училищата на децата и учениците със специални образователни потребности. Анализирани са политиките и нормативната уредба в областта на образованието в международен, европейски и национален план, които са свързани с достъпа и качеството на образованието на децата и учениците със специални потребности [НТ1, НТ5]. Представена е организацията на достъпа на децата и учениците със специални образователни потребности до образователните институции [НТ1]. Описани са компонентите, осигуряващи достъпната архитектурна и физическа среда, достъпност на информацията и комуникацията, достъпа до учебните програми и учебното съдържание, помощните средства и технологии в обучението [НТ1, НТ5]. В приложен аспект, принос са разработения и апробирания въпросник за самооценка на директорите на училищни организации за достъпността до образование на децата и учениците със специални потребности и анкетната карта за експерти в областта на приобщаващото образование. Диагностичният инструментариум, интерпретиран в реабилитационния труд „Детерминанти в достъпа до образование на деца и ученици със специални образователни потребности“ би могъл да намери ефективно приложение като модел за оценяване на достъпа до образователната среда при приоб-

щаващото образование, и по-специално за оценяване достъпа до образование на децата и учениците със специални образователни потребности [НТ1]. Специален акцент в монографията е поставен на изясняване на терминологични изяснявания, например „достъпна физическа среда“, „достъпна архитектурна среда“ и „достъпен маршрут“. Достъпността е разгледана през многопластова призма. Разгледана е не само достъпната архитектурна и пространствена среда, но и достъпността до информация и комуникация, достъпа до учебни програми и до учебно съдържание. Направен е успешен опит за разглеждане на достъпа до образование на деца и ученици със специални образователни потребности от всички групи, включени в тази фокусна група на приобщаващото образование. Достъпът до образование е интерпретиран и в отделна статия [НТ5].

- *използване на помощни средства и технологии в обучението на децата и учениците със специални образователни потребности*, отразени в монографията „Помощни средства и технологии за деца и ученици със специални образователни потребности в приобщаващото образование“ [НТ3]. В монографията се разглеждат помощните средства и технологии като инструменти, които може да бъдат препоръчани на детето или ученика със специални образователни потребности и които трябва да отговарят на неговите индивидуални потребности. Изведена е класификация на помощните средства и технологии в образованието с целенасочената им апликация при децата и учениците със специални образователни потребности. Предоставена е насока за оценката на индивидуалните им потребности за осигуряването на помощни средства и технологии, както и тяхното използване от педагогическите специалисти в условията на детската градина или училището. Проблематиката за помощните средства и технологии в образованието за деца и ученици със специални образователни потребности е отразена и в редица статии [НТ15, НТ23, НТ19, НТ20, НТ29, НТ38, НТ42, НТ20].

- *ресурсно подпомагане и подкрепата за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности* [НТ16, НТ21, НТ26, НТ32, НТ35]. В тази група публикации са разгледани ресурсното подпомагане като компонент от образователното приобщаване в училището и детската градина и сътрудничеството със семейството; ролята на ресурсния учител за подпомагане децата и учениците при образователния процес в детската градина или училището; допълнителната подкрепа за личностното развитие на децата и учениците със специ-

ални образователни потребности чрез помощните технологии; информационните технологии в подкрепа на децата и учениците със специални образователни потребности в образователния процес и в образователното пространство; подкрепата за личностно развитие като нов компонент за фокусните групи в приобщаващото образование.

- *обучение на децата и учениците със специални образователни потребности* [НТ2, НТ9, НТ12, НТ24, НТ30, НТ30, НТ31, НТ33, НТ34, НТ41,]. В тази група публикации, се поставя акцент на допълнителната подкрепа; на методическите аспекти на обучението по биология на учениците с умствена изостаналост, обучаващи се в специално училище; обучението на учениците с тежки интелектуални и множество увреждания в училищното образование; изяснена е връзката между оценяването на децата и учениците със специални образователни потребности от екипите за подкрепа на личностното развитие и тяхното обучение в общообразователна среда; представени са информационните технологии като иновация при организирани обучението на децата и учениците със специални образователни потребности в образователната среда на училището и детската градина.

- *тематичната област на приобщаващото образование* [НТ27, НТ36, НТ39]. Интерпретират се нормативните аспекти на приобщаващото образование; както и връзката на приобщаващото образование с подкрепящата среда.

- *професионалната подготовката на студентите от професионално направление „Педагогика“, продължаващата квалификация на педагогическите специалисти, обучението на студенти и ученици* [НТ4], [НТ8, НТ11, НТ18, НТ22, НТ40]. В групата публикации се прави анализ на образователните процеси на студенти и педагогически специалисти, внасят се аргументирани предложения за подобряване на професионалната подготовка и на продължаващата квалификация.

Монографиите са рецензирани от хабилитирани преподаватели, които са признати специалисти в своите области, а статиите са рецензирани или в реферирани български и чуждестранни издания.

7. Оценка на личния принос на кандидата

Личният принос на доц. д.п.н. Жана Атанасова за развитие на процесите на приобщаващото образование за ученици със специални образователни потребности, за анализ на неговите компоненти, за повишаване на качеството на професионалната

подготовка и продължаващата квалификация на педагогическите специалисти е неоспорим. Формулираните приноси от доц. Атанасова и получените резултати са лична нейна заслуга. Приемам напълно и безрезервно приносите, отразени в самооценката.

8. Цитируемост

В приложените материали за конкурса, доц. Атанасова детайлно и прилежно е представила доказателствен материал относно цитирания на собствени публикации в научни разработки на други автори. Цитиранията обхващат продължителен период от време, като преобладаващите са от последните няколко години. Броят на отбелязаните цитирания е 75, но само според търсенията на Атанасова, и е напълно възможно да са повече. Цитиранията са предимно от колеги, работещи в областта на специално педагогическото познание и приобщаващото образование. Факт, който красноречиво говори за високата разпознаваемост на доц. Атанасова и за популярността на нейната научна продукция в професионалната общност.

9. Критични забележки и препоръки

В публикациите на доц. Атанасова има ясно открити иновативни и оригинални аспекти, свързани с прилагането на компетентностния подход в приобщаващото образование на ученици със специални образователни потребности, които могат да се разработват продължаващо с успешна научна теоретична и практическа приложимост.

10. Лични впечатления

Познавам доц. Атанасова като уважаван преподавател от студенти и от колеги, като добросъвестен и прецизен автор със самостоятелни монографии и с отделни разработени самостоятелно части и глави в съвместни издания на учебници и учебни помагала, като отзивчив и внимателен колега и специалист с висок имидж в специално-педагогическата гилдия. Била съм рецензент на нейни научни трудове и мога убедено да отбележа, че успява да интерпретира задълбочено, с научна вещина и елегантност, пулсиращите проблеми на децата и учениците със специални образователни потребности в процеса на приобщаващото образование.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, представени от доц. д.п.н. Жана Атанасова **отговарят на всички на** изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ). Кандидатката в конкурса е представила **достатъчен** брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС „доктор“ и „доктор на науките“. В работите на кандидатката има оригинални научни и приложни приноси, които са получили международно признание като представителна част от тях са публикувани в списания и научни сборници, издадени от международни академични издателства. Теоретичните ѝ разработки имат практическа приложимост, като част от тях са пряко ориентирани към учебната работа. Научната и преподавателската квалификация на доц. д.п.н. Жана Атанасова е несъмнена.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, намирам за основателно да дам своята **положителна** оценка и **да** препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Педагогически Факултет към ПУ „Паисий Хилендарски“ за избор на доц. д.п.н. Жана Атанасова на академичната длъжност „професор“ в ПУ „Паисий Хилендарски“ по професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика).

05.10. 2020 г.

Рецензент:

(проф. д.п.н. Дора Левтерова - Гаджалова)